

EPISTOLE ISTORICE (VII)

Virgil MIHĂILESCU-BÎRLIBA *

Key words: correspondence, archaeology, Dumitru Tudor, Mircea Rusu, Liviu Mărghitan.

Începând cu anul 2011, în paginile revistei "Zargidava", prin bunăvoința fondatorului ei, prof. dr. Ioan Mitrea, am inițiat editarea parțială a corespondenței științifice pe care am avut onoarea să o port de-a lungul anilor cu unii istorici români și străini.

Până acum am dat la iveală schimburile de scrisori cu regretații Bucur Mitrea, Géza Alföldy, Franco Sartori, Nicolae Gostar, Alexandru Andronic, Gheorghe Poenaru Bordea și Julien Guey ("Zargidava", X-XV, 2011-2016), pentru ca, în prezent, cu amabilitatea redactorului șef al revistei "Acta Musei Tutovensius", să continui proiectul în această publicație.

Persistăm în publicarea unei astfel de corespondențe, care dezvăluie "... natura și statutul relațiilor dintre diverși specialiști, mentalitatea oamenilor de știință și acțiunile lor dintr-o anumită perioadă, dificultățile muncii de cercetare etc..."¹, și, adăugăm acum, chiar fapte de viață care pot fi interesante pentru istoriograf, în timp ce mesajele electronice actuale conduc la pierderea acestei informații pe care o înmagazinează de obicei scrisorile pe suport de hârtie: "ele nu se vor mai păstra în vederea analizării trecutului"².

Am păstrat permanent principiile urmărite de la bun început: a fost reținut doar schimbul de misive cu personalitățile plecate din această lume, care au etalat o anumită anvergură științifică și ale căror rânduri prezintă interes pentru cunoașterea demersului de natură istorică. Nu am introdus, după cum subliniam, epistolele convenționale (de ex., felicitările) sau de mai mică însemnătate.

Totodată, țin să relievez că au fost constant menținute aceleași reguli de editare enunțate încă de la primele file: folosirea ortografiei actuale, introducerea în paranteze drepte a tuturor completărilor, corecturilor și părților ilizibile; de asemenea, limbajul mai puțin academic a fost evitat prin înlocuirea lui cu puncte de suspensie, încadrate în același tip de paranteze. Scrisorile redactate în limbile de circulație nu au fost traduse.

Am crezut necesar ca pentru fiecare autor să fie rezervat un spațiu minim de prezentare, care să preceadă corespondența respectivă, iar în cadrul unui limitat aparat critic să fie introduse scurte referiri la unele persoane menționate sau vor fi explicate eventualele neclarități apărute. Mai mărturisesc, că din dorința de a economisi spațiul tipografic, am înlăturat uneori marcarea paragrafelor din scrisorile reproduse, unind rândurile respective.

De această dată, în paginile care urmează, voi reproduce câteva din scrisorile cunoscuților arheologi și istorici români Dumitru Tudor, Mircea Rusu și Liviu Mărghitan.

VII. DUMITRU TUDOR (22.05.1908-28.10.1982)

Născut la Izverna (Mehedinți), viitorul profesor Dumitru Tudor, după ce a urmat școala primară în satul natal, și-a continuat instruirea la liceele din Turnu Severin și Satu Mare, iar cele universitare, la Facultatea de Litere din București. După absolvire, a fost profesor secundar de istorie la mai multe licee din țară (1930-1947), dar a obținut și o bursă în

* Institutul de Arheologie Iași, vmbinst@yahoo.com.

¹ V. Mihăilescu-Bîrliba, *Epistole istorice (III)*, în "Zargidava", XII, 2013, p. 238.

² *Ibidem*.

cadrul Școlii Române de la Roma (1933-1935), când a elaborat și teza sa de doctorat – despre "cavalerii danubieni" –, susținută în 1936.

Carierea universitară și-a început-o la Facultatea de Litere și Filosofie din Iași (1947-1954) și a continuat-o până la pensionare la Facultatea de Istorie din București (1954-1973), la ambele instituții fiind temporar și decan.

Activitatea sa în cercetare a fost extrem de bogată, completată de asemenea și de o publicistică istorică impresionantă. În centrul preocupărilor sale științifice a stat îndeosebi Antichitatea romană din Oltenia, pe care a studiat-o sub toate aspectele (istorică, arheologică, epigrafică, numismatică, religioasă ș.a.m.d.). A condus cu o neobosită energie șantierele arheologice de la Sucidava, Romula, Cioroiul Nou, Slăveni, Rădăcinești, Bivolari, Stolniceni etc. În cursul campaniilor de săpături arheologice conduse de către profesor i s-a alăturat și s-a perfecționat o întreagă pleiadă de tineri cercetători, deveniți ulterior arheologi de renume: G. Popilian, M. Davidescu, G. Poenaru Bordea, V. Barbu, C. Vlădescu, O. Toropu, C.-M. Tătulea, pentru a nu-i aminti decât pe cei ajunși într-o lume mai bună.

Din informații mai vechi, prin anii 1970-1972, lista scrierilor sale științifice depășea numărul de 800, laolaltă cu cele de mai mică însemnătate sau de popularizare atingând chiar incredibila cifră de 6000 de titluri ! Din această pricină voi aminti doar câteva dintre lucrările sale: *I Cavalieri danubiani* (ED, VII, Roma, 1937), amplificată în *Corpus Monumentorum religionis Equitum Danuviorum* (Leyden, I și II, în 1968 și 1976), *Oltenia Romană*, în patru ediții din anii 1942, 1958, 1968 și 1978 (mereu augmentate și corectate), *Orașe, târguri și sate în Dacia romană* (București, 1968), *Sucidava. Une cité daco-romaine et byzantine* (Bruxelles, 1965), *Les ponts romains du Bas-Danube* (București, 1974), *Arheologia romană* (București, 1975), ca și contribuțiile sale din *Istoria României* (I, București, 1960), *Atlas istoric* (București, 1971), *Dicționar de istoria veche a României* (București, 1976), *Enciclopedia civilizației romane*, la care a fost și coordonator (București, 1982) etc.

S-a bucurat de o binemeritată recunoaștere în țară și peste hotare, ca membru al diferitelor instituții științifice (Academia de Științe Sociale și Politice, Institutul Arheologic german ș. a.); după datele pe care le avem a obținut (caz unic !) Premiul "Vasile Pârvan" al Academiei Române de trei ori: (*I Cavalieri danubianii*, 1939, *Oltenia Romană*, 1943, și, pentru a patra ediție a aceleiași cărți, în 1978). Personalitate complexă, însă apropiat de colaboratori și generos, profesorul Dumitru Tudor a plecat prea devreme din arheologia românească.

1.

București, 22 august 1968

Iubite tov. Bîrliba

Mulțumesc pentru ilustrate ! Nu știu pe unde te afli și îți scriu, totuși, la muzeu. Redeschidem la 9 sept. șantierul de la Reșca-Romula, unde ți-ai dat deja contribuția³. Mai dispunem de 22.000 lei. Ești dispus și muzeul îți îngăduie ca să participi și la această campanie ? Sectorul urmează a se fixa la data venirii Dtale. Te rog, comunică-mi ! Toate cele bune !

/ss/ D. Tudor

P.S. Săpăm concomitent și la Slăveni⁴, unde de asemenea te putem solicita ? /ss/DTudor

2.

Buc., 4 XI -74

Iubite Dle Bîrliba

Mulțumesc pentru cele două numere din "Carpica"⁵, primite azi. La București, când

³ În anii 1967-1968 am participat la săpăturile arheologice de la Romula (conduse de către regretatul prof. D. Tudor), alături de viitorii și statornicii mei prieteni, prof. dr. Mircea Babeș și regretații dr. Gheorghe Popilian și dr. Gheorghe Poenaru Bordea.

⁴ Cercetările arheologice din castrul roman de la Slăveni se desfășurau tot sub conducerea prof. dr. doc. D. Tudor.

vei veni, te voi remunera pentru costul lor.

Teza Dle [de] doctorat⁶, primită de la Dl Mitrea⁷, este pe biroul meu și o citesc pe îndelete. Grăbește cu rezumatul ei și multiplică-l pentru difuzare. Am întrebat la Rectorat de situația Dtale și totul este în regulă, cu comisia și înscrierea.

Te aștept pe la București. Omagiu Dnei și sănătate ”odraslei”⁸. Noroc ! /ss/ DTudor

3.

București, 14.II.1975

Iubite Dle Bîrliba,

De perfect acord cu data de 1 martie⁹, când sunt liber și dispus. Trebuie să difuzezi rezumatul până atunci (pe care eu nu l-am primit), să ai acordul serviciului doctorat al Universității [București] și consimțământul restului comisiei¹⁰. Vezi cât de complicate și nefericite sunt toate aceste formalități¹¹, mai ales când nu domiciliezi în București !! Este deci potrivit, ca să fii aici, cu 2-3 zile anticipat. Treci imediat pe la mine ca să te ”instruiesc” (ca pe Toropu¹² și Popilian¹³) în privința decurgerii ședinței. Aduci și obiecțiile (eventuale) din rapoartele celorlalți membri sau trimise la decanat de cei ce au primit invitațiile și rezumatul Dtale. În concluzie: curaj, calm și succes /ss/Prof. DTudor

P. S. Tocmai încheiasem scrisoarea când veni Dna Bătrîna¹⁴ (vecina) și-mi aduse rezumatul Dtale cu data de 3.III pentru susținere. Sunt de acord cu toate. /ss/ DT

4.

București, 6.I.1979

Coane Virgilică,

Îți restitui Delegația și-ți mulțumesc că m-ai scuzat la plecare¹⁵. Am impresia că ești cam supărat și ai dori să o iai din loc de la Piatra Neamț ? Dacă-mi stă în putință să te ajut, o fac cu plăcere. Încă o dată An Nou aducător de bine.

Prof. DTudor

P. S. Solicitasem (contra cost) înregistrarea pe bandă a expunerii mele de la sesiune ?

---

⁵ Revista Muzeului din Bacău.

⁶ Prof. dr. doc. D. Tudor era conducătorul tezei mele de doctorat (*Legăturile dintre lumea romană și cea "barbară" de la est și nord de Carpații Răsăriteni în prima jumătate a mileniului I e. n., în special pe baza descoperirilor monetare*), susținută la 3 martie 1975.

⁷ Dr. doc. Bucur Mitrea (vezi ”Zargidava”, X, 2011 și XI, 2012).

⁸ Lucrețiu-Ion.

⁹ Pentru susținerea tezei de doctorat.

¹⁰ Comisia a fost alcătuită din prof. dr. R. Manolescu, prodecan (președinte), prof. dr. doc. D. Tudor (conducător de doctorat) și membrii: acad. E. Condurachi, dr. doc. B. Mitrea și prof. dr. doc. M. Petrescu-Dîmbovița).

¹¹ O cerință obligatorie din acea perioadă era ca doctorandul să aibă și **aprobarea Biroului Comitetului Județean de PCR pentru susținerea tezei de doctorat și care trebuia reînnoită la fiecare 6 luni !**

¹² Prof. dr. Octavian Toropu (1934-1995), arheolog și istoric.

¹³ Dr. Gheorghe Popilian (1926-2016), renumit arheolog și istoric al Antichității.

¹⁴ Lia Bătrîna, cunoscut arheolog medievist.

¹⁵ După participarea la sesiunea organizată în decembrie 1978, la Muzeul din Piatra Neamț.

DR. MIRCEA RUSU (10.03.1928 – 22.04.1999)

S-a născut la Șiclău (com. Grănicești, Arad) unde a absolvit și primele clase, însă după terminarea gimnaziului (1942), din motive materiale nu poate urma liceul și este obligat să lucreze în fabrică (de la 15 ani !) și să treacă la cursurile de fără frecvență. După ce, din 1944, reia studiile cu frecvență, va deveni bacalaureat în 1946 și va încerca să urmeze arheologia la Roma. Perioada dificilă politică postbelică, conjugată cu aceleași lipsuri financiare, îl determină să renunțe la acest vis. Își va continua, totuși, aspirația înscriindu-se la Facultatea de Filologie (secția Istorie) a Universității clujene, unde a fost remarcat și, de aceea imediat după absolvire (1951), a fost numit preparator la facultate și cercetător la Institutul de istorie, de la această ultimă instituție fiind și pensionat (1994).

Încă din studenție participă la campaniile de săpături arheologice, care se vor tot înmulți de-a lungul anilor (25): Socodor, Grădiștea Muncelului, Gilău, Morești, Brâncoveni, Biharia, Otomani, Porolissum, Cenad, Noșlac, Dăbâca, Densuș ș.a., alături de foștii săi profesori și colegi, ale căror nume sunt de rezonanță pentru istoria veche a României: C. Daicoviciu (1898-1973); K. Horedt (1914-1991); M. Macrea (1908-1967); D. Popescu (1904-1987); I. I. Russu (1911-1985); O. Floca (1904-1983); N. Gostar (1922-1978); Ș. Ferenczi (1921-1987); E. Dörner (1925-1993); E. Chirilă (1928-1991). ș. a., pentru a nu-i aminti decât pe cei care ne-au părăsit.

Teza sa de doctorat (conducător prof. dr. doc. M. Petrescu-Dîmbovița) a tratat *Metalurgia Bronzului din Transilvania la începutul Hallstattului* și a constituit consacrarea sa științifică (1973), după care au urmat alți și alți ani de cercetări asidui asupra trecutului Transilvaniei, începând cu Preistoria și încheind cu Evul Mediu. Menționăm dintre contribuțiile sale pe cele din *Istoria României. Transilvania* (Cluj-Napoca, 1997) și *Istoria Românilor*, III (București, 2010), ca și pe cele de mai mică întindere, dar la fel de importante, cum ar fi *Das keltische Fürstengrab von Ciumești in Rumänien* ("Ber.RGK", 50, 1969 (1971)); *The Prefeudal Cemetery of Noșlac (VIth-VIIth Centuries)* ("Dacia", 1962, 6); *Castrum, urbs, civitas (Cetăți și „orașe” transilvănene din sec. IX-XIII)* ("ActaMN", 1971, 8); *Aspecte ale relațiilor dintre romanitatea orientală și slavi* ("ActaMN", XVI, 1979); *Considerații cu privire la situația social-economică și politică a primelor formațiuni statale românești* ("ActaMN", 1984); *Paleocreștinismul din Dacia romană* ("EphNap", 1991, 1).

După cum este evident și din scrisoarea reprodușă mai jos, dr. Mircea Rusu a fost un adânc și fin cunoscător al istoriei vechi a României, contribuțiile sale reprezentând pași însemnați în evoluția domeniului.

5.

Stimate D-le coleg¹⁶,

Studiul D-tale mi-a plăcut și te felicit, dar nu pot fi de acord cu concluziile. Din Dio Cassius nu rezultă că vandalii i-au alungat sau dislocat pe purtătorii culturii Lipița. Astingii i-au înfrânt doar pe costoboci, dar nu i-au dislocat. De altfel, cei 12 mii de daci supuși de Sabinianus nu sunt aceiași cu costobocii, ci sunt "dacia mari" din Crișana. De altfel, lacingii, învingându-i pe astingii, au anihilat acțiunea lor. Astingii au voit să se așeze în Dacia de nord-vest, deci ei veneau din acea direcție și nu din [est]. În niciun caz taifalilor sau vandalilor hasdingii nu le pot fi atribuite CTC¹⁷. Nu există niciun argument istoric sau arheologic care ar îngădui, chiar sub formă de ipoteză de lucru, o astfel de atribuire (lipsesc premisele pentru a trage o astfel de concluzie) *ergo*.

Numai dacii liberi din Carpații Păduroși foloseau acest rit de înmormântare pentru că l-au moștenit fără întrerupere din Hallstatt, de la tracia ce au locuit acele meleaguri. Același rit continuă până în sec. X e. n. și posibilitatea că acești daci nordici au fost strămoșii croaților

¹⁶ Trimisă din Cluj-Napoca, probabil în anul 1981.

¹⁷ Cultura tumulilor carpatici.

albi nu este imposibilă, căci limba traco-dacă și limba slavă veche erau limbi satem, deci înrudite. Arheologic există multe afinități și similitudini între tumulii din sec. III-IV și cei din sec. VIII-X e. n. Hiatusul existent aparent poate fi doar o "viziune" de moment datorită stadiului actual al cercetărilor. Personal sunt convins că din H A₁ până în sec. X a existat o continuitate neîntreruptă a folosirii aceluiași rit funerar, chiar dacă pe parcurs "neamurile" s-au mai amestecat. Fondul de bază a rămas același. Vandalii, taifalii, goții și alte neamuri germanice aveau alt rit funerar și nu și l-au schimbat de la o zi la alta...

Din păcate nu am avut timp să aprofundez cartea lui Smisko. Referitor la ceramica cenușie lustruită dacică și nu germanică pot să-ți spun că în Polonia de sud continuă până în sec. V e.n., fiind deseori găsită în asociere cu cești dacice, care din păcate au rămas nepublicate. Problema este complexă, dar este păcat că tocmai D-ta să dai apă la moară unor "teorii" lipsite de o argumentare concretă și obiectivă. Îți trimit cartea lui Prihodniuk¹⁸, poate te interesează, dacă nu, trimite-mi-o îndărăt căci încă nu am avut timp să o citesc.

Cu cele mai alese gânduri și urări de bine și succese. /ss.M. Russu

DR. LIVIU MĂRGHITAN (20.12.1937 – 13.01.2011)

Arheolog, istoric și muzeograf, Liviu Mărghitan s-a născut la Arad și a urmat cursurile primare și liceale în același oraș, pentru ca, în anii 1957-1962, să studieze în cadrul Facultății de Istorie și Filosofie a Universității "Victor Babeș" din Cluj. S-a bucurat de aprecierile binemeritate ale profesorilor săi, printre care amintim pe C. Daicoviciu, M. Macrea, I. I. Russu, C. Mureșan (1927-2015), Ș. Pascu (1914-1998), F. Pall (1911-1992), H. Daicoviciu (1932-1984), care l-au îndrumat pe calea "dragostei" sale dintotdeauna – arheologia. După un scurt stagiul în învățământul secundar, s-a consacrat definitiv în cercetarea arheologică la muzeele din Arad, Deva și Muzeul Național din București¹⁹, unde prin săpăturile de la Sânpetru German, Felnac, Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Veștel, Surduc, Deva ș.a. a contribuit substanțial la cunoașterea civilizației dacice și apoi cea daco-romană, în care, de altfel, a obținut și doctoratul.

Carierea sa a continuat în cadrul Ministerului Culturii, apoi la Editura Academiei și, din nou, la ministerul pomenit, de unde s-a și pensionat, fără ca prin aceasta să renunțe la cercetările sale. A susținut și cursuri la Universitatea "Vasile Goldiș" din Arad și a făcut parte din Divizia de Istorie a Științei a Academiei Române, ceea ce explică și eforturile sale pentru o mai bună cunoaștere a activității personalităților academice. Istoric, în adevăratul sens al noțiunii, a rămas până în ultimele sale clipe devotat crezului său științific, încercând să ducă la bun sfârșit nenumărate proiecte.

Lucrările sale științifice ating cifra de 250 (monografiile, studii, articole, ghiduri, recenzii etc.), cărora se alătură și peste 400 de lucrări de popularizare. Dintre acestea amintim printre altele de *Zece tezaururi carpatine* (București, 1988), *Banatul în lumina arheologiei*, 3 vol. (Timișoara, 1979, 1980, 1985), tomurile despre membrii Academiei Române din județele Bacău și Neamț (împreună cu I. Mitrea) ș. a.

6.

Dragă Virgile²⁰,

Ai procedat foarte bine când ai fost azi pe la editură. Tocmai se discuta situația lucrării tale²¹. Am reușit să o propun ca lucrare ce va fi trimisă cu bunul de tradus în cinstea evenimentului²² ce se apropie. Va fi cea mai elegantă lucrare a ta, nu numai de până acum, ci

¹⁸ O. M. Prihodniuk, cunoscut arheolog ucrainean.

¹⁹ Împreună cu prof. dr. C. C. Petolescu, a pus la punct *Lapidariul Muzeului*.

²⁰ Trimisă din București, probabil în septembrie 1979.

²¹ Vezi nota 12.

²² Congresul Mondial de Istorie de la București (1980).

poate și din toată viața, fiindcă acum vor fi fonduri suficiente pentru cea mai bună hârtie și cel mai modern tipar. Pentru tine, ea are un dublu sens, pe care cred că încă nici nu-l bănuiești. Iată despre ce e vorba: discutând recent cu M-P-Dîmbovița²³ mi-a relatat că intenționează să te ducă la Universitatea ieșeană. Ai toate atuurile, și așa că această lucrare va fi ca o veritabilă cheie, chiar dacă nu o să apară până atunci când se va pune problema, fiind suficient faptul că ea este în curs de publicare.

De pe acum trebuie să te apuci să refaci ilustrația, pentru ca treburile să meargă șnur, fiindcă orice întârziere poate să ducă la neprevăzute întreruperi. E necesar să-i dăm zor. Până la primirea răspunsului oficial te poți apuca de lucru, și anume: să desenezi în calc toate hărțile pe care le-ai dat xerografiate, și anume cele cu descoperirile monetare din Moldova. Te rog să le dai la un desenator care să le execute cu chinograful, nu cu penița fiindcă liniile nu vor fi la fel de groase și de negre. Poți să reduci numărul de râulețe din actuala variantă, fiindcă pentru cei de peste hotare nu este esențial ca să știe detalii atât de amănunțite despre bazinul hidrografic din zonă. La fel, să refaci harta Imperiului Roman, deoarece în forma actuală nu corespunde nici scrisul și nici liniatura care acoperă mările. Scrisul să-l execute cu șablonul nu cu mâna liberă, pentru că ies liniile și literele inegale ca dimensiuni și grosime.

[...] să ai terminate cele șapte sau opt hărți, pe care în faza actuală de lucru e suficient să le posezi doar trasate, iar localitățile le vei plasa în funcție de cele ce sunt acum la editură. Dar va fi mult mai simplu și rapid să așezi punctele pe harta executată, decât să faci pe loc toată treaba.

Personal ți-aș propune să cauți un desenator profesionist care să posede instrumentele necesare, fiindcă în etapa actuală nu mai ținem pasul în concurența grafică și tipografică internațională doar cu tocul de lemn și penița, orișicât talent ar avea cel ce le mănuieste. Eu am găsit la Deva un asemenea desenator la Întreprinderea județeană de proiectări, soluție pe care poate o vei încerca și tu. Am uitat să fac precizarea ca să fie marcată pe respectivele hărți granița cu vecinii și să scrii U. R. S. S., fiindcă în xeroxurile actuale aceste esențiale detalii lipsesc. Îți doresc spor la treabă și succes, /ss/Liviu

7.

Dragul meu coleg²⁴,

Nu mai fi amărât fiindcă am reușit – iremediabil – să-i dăm cărții tale formatul monografiei. Deja am rebătut foaia de titlu. În privința hărților totul e aranjat. În 30 III vor fi gata, dar nu se pot face trei, ci patru, fiindcă XVI și XVII au puncte ce s-ar suprapune. Suma solicitată este de 350. Le-a centrat pe foaia dreptunghiulară și a pus afluenții din stânga râului cu pricina²⁵, așa că nu mai apar granițe, ceea ce scutește de obținerea acelei vize suplimentare²⁶. (ss) Liviu

8.

Dragă Virgile²⁷,

Sunt peste măsură de indignat de ceea ce s-a făcut în 21 aprilie, în ședința de acordare a premiilor²⁸. Pur și simplu, [...] și-au furat premiul pe care – sunt absolut sigur îl binemeritai. Autorul principal este Pippidi³⁰, însă cu extrem de largul și binevoitorul tău șef³¹.

²³ Acad. Mircea Petrescu-Dîmbovița, renumit istoric și arheolog, fost director al Institutului de Arheologie Iași.

²⁴ Trimisă din București, probabil în martie 1980.

²⁵ Râul Prut, granița cu fosta URSS.

²⁶ Aprobarea de la Cenzură.

²⁷ Trimisă din București, în luna aprilie 1982.

²⁸ Ședința de propunere și de acordare a premiilor Academiei Române pentru lucrările publicate în anul 1980.

²⁹ Limbajul folosit de către autor depășește obiectivitatea și cutuma academică necesare chiar într-o corespondență colegială, fapt care se explică mai ales prin implicarea sa directă în redactarea cărții în discuție.

³⁰ Acad. Dionisie M. Pippidi (1905-1993), renumit istoric și arheolog, fost director al Institutului de Arheologie București.

Ceea ce ți s-a spus, că au fost multe cărți, este o nerușinată minciună. N-au fost admise nici măcar zece, iar din cele de pe listă, cartea ta era pe departe cea mai indicată, din absolut toate punctele de vedere: foarte documentată; aborda o temă majoră și extrem de importantă din punct de vedere politico-ideologic; se adresa străinătății; era suficient de extinsă ca dimensiuni a textului și ilustrației; e o realizare grafică deosebită; a apărut în anul aniversării 2050³².

Imaginează-ți ce s-a premiat, tocmai în anul în care s-a aniversat statul geto-dac ? Absolut nicio lucrare dedicată ca subiect acestui eveniment ! [...]

1. *Agatârșii*³³ – de V. Vasiliev³⁴ [...].

2. *Inscripțiile grecești din Dobrogea*³⁵, din seria IDR patronată de Pippidi.

3. *Mediul geografic în pleistocen...*³⁶ de Cîrciumaru³⁷, tot omul de la Institutul pippidian. Asta nici n-a fost redactată la redacția de istorie, ci la cea de geografie, și primește premiul V. Pârvan ? Poate ție îți vor da premiul E. Racoviță ?

Delegatul ieșean putea să intervină, să zică: bine, două cărți de la București și de la noi niciuna ? Dar a preferat să tacă, evident bucurându-se în sine. Dacă era lucrarea dumisale tot așa ar fi procedat ? [...]³⁸. Cartea ta e o realizare monumentală, cum două în viață nu se pot face. Sunt sigur că viitorul îmi va da dreptate.

Ca o compensație, dacă poate fi vorba de așa ceva, la acest rapt [...], vor să amintească și lucrarea ta, că ar fi meritat să fie premiată, dar din cauză că sunt multe lucrări... etc., etc. Dar, pentru atâta lucru nu se face să vii la București, să le dai satisfacție și să te creadă naiv. Din acest motiv, pe care-l consider foarte întemeiat, ți-am spus să refuzi participarea la mascarada organizată [...]³⁹.

Să nu te mire tonul acestei scrisori, fiindcă ea este mult prea blândă față de nedreptatea făcută. Magistrului M. P. D. din dulcele târg i-o voi spune-o de la obraz, fiindcă dacă nu-i vizam eu, fără nicio indicație de la forurile în drept, ci doar pe propria-mi carieră, dacă eram depistat, cartea d-sale și acum stătea în dulapul editurii. Absolut nimeni nu-i publica o ilustrație așa de mare, fără viza respectivă, pe care acum sincer regret că i-am pus-o⁴⁰.

Dragă Virgile, regret că trebuie să-ți dau o veste atât de neplăcută. Asta este în același timp și un avertisment pentru tine în sensul că te vei aștepta și în viitor la unele decizii spuse cu multă lingușire, dar care să te împiedice să obții rezultate personale remarcabile.

Cu cele mai bune urări, /ss/ Liviu

9.

Arad, 26 III 2005

Dragă Virgil,

Cu siguranță te surprinde acest plic mare venit din Arad. Conținutul acestuia îți va arăta câte ceva din ceea ce fac eu acum în pragul a 7 decenii de viață.

Aici la granița de vest se duce o bătălie cu urmașii lui Attila (evident că nu e vorba despre A. Laszlo⁴¹), care sub pretext că au avut intelectuali care au contribuit la, vezi Doamne, dezvoltarea culturii europene, nu ungare, trebuie neapărat să li se dea numele unor

³¹ Vezi n. 23.

³² Sărbătorirea celor "2050 de ani de la formarea statului centralizat și unitar geto-dac al lui Burebista".

³³ *Sciții agatârși pe teritoriul României*, Editura „Dacia”, Cluj, 1980.

³⁴ Dr. Valentin Vasiliev, cercetător la Institutul de Arheologie și Istoria Artei din Cluj-Napoca.

³⁵ Dr. Emilia Doruțiu-Boilă, *Inscriptiones Scythiae Minoris* (coord. D. M. Pippidi), vol. V, *Capidava-Troesmis-Noviodunum*, Editura Academiei, București, 1980.

³⁶ Marin Cîrciumaru, *Mediul geografic în Pleistocenul superior și Culturile paleolitice din România*, Editura Academiei, București, 1980.

³⁷ Prof. Dr. Marin Cîrciumaru, Universitatea „Valachia”, Târgoviște.

³⁸ Vezi nota 14.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ Ca membru al Cenzurii oficiale.

⁴¹ Prof. dr. Attila Laszlo de la Universitatea "Al. I. Cuza" Iași, cunoscut arheolog.

străzi principale din oraș și chiar să li se ridice busturi. Aleșii poporului din fruntea urbei, unul mai îmbâcsit la cap decât altul, dau crezare respectivelor gogoși, fiindcă habar nu au de savanții români ale căror nume nu există pe nicio stradă chiar dintre cele mai lăturalnice. Pentru a veni în ajutorul ignoranților potentați am inițiat în 2004 rubrica *Portrete de savanți* (vezi la pag. 6) să aducem la lumină adevărații făuritori de știință, cultură și arte de pe aceste locuri. Ba mai mult, la p. 10 am marcat și începutul real al colonizării Daciei, eveniment fără de care nu am fi existat. Momentul ar fi trebuit să stea în atenția A[cademiei] Române, dar acolo e liniște și se doarme bine !

Deoarece doresc să prezint și savanți din Moldova spre a le da numele unor străzi din Arad, doar tot români au fost și ei, te-aș ruga următoarele (doar două lucruri).

1). Să îmi trimiți până la 5-6 file xerox din volumul *Profesorul Gheorghe Ivănescu la 70 de ani. Omagiul elevilor săi*, Iași, 1983 (îndeosebi despre prima parte a vieții).

2). Dacă ai ceva despre viața acad. Nicolae Docan, numismat (1874-1933). Familia, școli primare, gimnaziale, superioare. Dacă știi ce a conținut colecția numismatică donată Academiei R. Unica sursă pe care o știu eu este *Enciclopedia istoriografiei românești*, 1978. Dacă nu ai alte date, fă-mi un xerox de pe aceasta.

Sper ca să-ți fie de folos Tribuna Univ. din Arad⁴², fiindcă așa ceva nu ajunge la Iași ! Rămân în așteptarea răspunsurilor tale. /ss/ LMărghitan

10.

Iubite vechi prieten⁴³,

Țin să-ți mulțumesc pentru promptitudinea cu care ai avut amabilitatea să îmi trimiți cele solicitate. Teamă mi-a fost că nu va ajunge la tine scrisoarea mea, deoarece am pus vechea adresă a institutului, deși știam că s-a renunțat la K. Marx. Mă gândeam că noua denumire ar fi fost A. D. Xenopol, cum ar fi fost normal. Era bizar ca institutul cu numele savantului să fie pe strada Marx, dar la analfabeții din deceniul al cincilea cocoțați în conducere pe linie de partid nu părea niciun impediment. Nu îmi imaginam că situația se perpetuează. Oare dacă ar exista un muzeu memorial Lascăr Catargiu⁴⁴ i s-ar da străzii respective denumirea Xenopol ?

Trebuia, dragă Virgile, să expediezi plicul în regim de imprimat, cu un colț puțin tăiat. Asta, pentru că ar fi costat mult mai puțin. Așa, din cauza mea ai cheltuit mai multe zeci de mii de lei.

În "Acta M. Meridionalis"⁴⁵ nr-ele XXII-XXIV nu ai publicat comunicarea pe care ai prezentat-o la sesiune. Ți-aș fi trimis un extras al articolului meu, dar nu au făcut extrase, ceea ce e o pierdere pentru popularizarea publicației. Doar nimeni nu achiziționează 15-20 de volume pe care să le trimită la colegii pe care îi știe că se interesează de subiectul respectiv.

Nu sunt încadrat la Universitatea "Vasile Goldiș" deoarece nu am chef să vorbesc pereților. La universitățile particulare este o studențime total dezinteresată de toate materiile. Trebuie să-i treci la examene fiindcă altminteri universitatea se va desființa, cu toate că n-ar fi nicio pagubă. Le ofer articole pentru publicație, și așa ei îmi trec alături de nume Prof. univ. fiindcă toți au această manie, cu toate că eu întotdeauna am semnat doar Liviu Mărghitan. Celelalte adausuri sunt inutile, fiindcă dacă scrii despre tezaurele de argint de la est de Carpați nimeni nu o să creadă că autorul este vatman sau mecanic de locomotivă. Cu subiectul ăsta i-am luat cam prin surprindere pe vasluieni, care nu își puteau imagina ca cineva din altă parte a țării să aibă o documentație atât de solidă referitoare la antichitățile est-carpătice. Or, eu am realizat repertoriul detaliat al acestor descoperiri pe întreaga țară și pentru spațiul din afara

⁴² "Tribuna învățământului", publicată de Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" din Arad.

⁴³ Trimisă din Arad, probabil în aprilie 2005.

⁴⁴ Numele străzii pe care se afla în acea vreme clădirea Institutului de Arheologie din Iași. Lascăr Catargiu (1823-1899) fost prim ministru al României.

⁴⁵ "Acta Musei Meridionalis", revista Muzeului Județean din Vaslui.

României unde s-au aflat piese de argint de factură dacică. Mss-ul are cam 600 de pagini. Pentru un asemenea monstru de carte nu aflu la ora actuală sprijin pentru publicare.

Mai posed o documentare "trăznet" despre academicienii originari din absolut toate județele țării. De pildă nimeni din județul Iași, spre exemplu, nu cunoaște că sunt 78 de membri ai Academiei, din care 5 au numele cu litera a (Andrieșescu, Aramă, Assaki, Atanasiu Gh. și Atanasiu Ion)⁴⁶; cu b (șase), cu c (șaisprezece); cu d (nici unul) și așa mai departe. Dacă se dorește de către cineva, pentru că la anul se împlinesc 140 ani de la înființarea "Societății Literare Române" (cu această denumire a fost posibilă înființarea) pot să ofer un m-ss corespunzător și imbatabil din punct de vedere științific (inclusiv portretele acestora). Totodată am posibilitatea să fac monografii pe profesioni: militari membri ai A[cademiei] Române; naturaliști, fizicieni, istorici, teologi, matematicieni, medici, chimiști, literați etc.

Pariez că vei crede că sunt nebun, că m-am scrântit la cap acum la cei 68 de ani. Dar în cei peste zece ani petrecuți la Ed. Academiei, care era lângă Biblioteca Academiei, eu n-am stat degeaba. Cam de pe la orele 11 lecturarea manuscriselor devenea pentru noi toți împovărătoare. Începeau cafeluțele și taclalele de la un birou la altul. Eu atunci o ștergeam de pe acolo și la bibliotecă făceam fișe despre fel și fel de curiozități, între care și asta cu membrii Academiei Române (care pe atunci era un subiect neagreat de autorități). Fiind de la editură mi se dădea orice publicație solicitam, pe care o vedeam în depozit și o fișam pe loc (în cazul în care publicația nu avea drept de a ajunge la public). Dacă vrei îți fac lista cu Iașul sau oricare județ cu NUME, AN DE NAȘTERE ȘI DECES, LOCALITATE: oraș, comună, sat cătun.

/ss/ LMărghitan

[P. S.] Între timp s-a schimbat și numele străzii pe care locuiesc, nu mai este INEULUI, ci IOAN ALEXANDRU, dar nu CUZA ! Este poetul care nu demult a decedat⁴⁷.

11.

Dragă Virgil⁴⁸,

Mulțumiri pentru scrisoare și pt acceptarea materialului pe care l-am propus spre publicare. Situația ar fi următoarea: Membrii Acad. Române originari din județul Iași (nu și cei care au activat în Iași, dar s-au născut în alte județe ale țării) sunt în număr de 78, dintre care 56 sau 57 au văzut lumina zilei în orașul Iași. Cifra nu este riguros exactă deoarece în cazul lui Constantin Stamati⁴⁹, născut în anul 1786, membru fondator al A[cademiei] Române, se mai presupune că s-ar fi născut în orașul Huși. În cazul în care se va putea dovedi că el a fost hușean, numărul total s-ar reduce de la 78 la 77 persoane. Dar, cred că e greu să stabilim noi, ceea ce nu s-a reușit de către cei ce s-au ocupat de viața și opera lui Stamati înainte de noi.

Dintre aceștia, 77 sau 78, 12 sunt istorici (îi dau în ordinea anului nașterii): 1817 [-1891, M.] Kogălniceanu; 1819 [-1894, T.] Codrescu; 1833 [-1914, D. A.] Sturdza; 1838 [-1913, C.] Erbiceanu; 1847 [-1920, A. D.] Xenopol; 1864 [-1936, G.] Ghibănescu; 1884 [-1953, M.] Costăchescu; 1888 [-1944, I.] Andrieșescu; 1892 [-1977, P.] Constantinescu Iași; 1898 [-1953, G. I.] Brătianu; 1900 [-1967, P. P.] Panaitescu și 1912 [-1987, E.] Condurachi. Grupul este demn de respect deoarece în alte județe au în total mai puțin de zece academicieni.

Ceilalți se grupează în felul următor: 7 chimiști, 7 medici, 5 scriitori (prozatori), 4 matematicieni, 4 geologi, 4 ingineri, 3 poeți, 3 juriști, 2 astronomi, 2 geofizicieni, 2 fizicieni, 2 istorici literari, 2 sociologi, urmați de 16 persoane constând din câte 1 arhitect, agrochimist,

⁴⁶ Membrii Academiei Române: prof. dr. Ioan Andrieșescu (1888-1944), cunoscut arheolog și istoric al Antichității; prof. dr. ing. Constantin Aramă (1919-2003), creator al "terotehnicii" și al motorului Aramă; Gheorghe Asachi/Assaki (1788-1869), inginer, poet, dramaturg, istoric etc., fondator al Școlii Mihăilene; prof. dr. Gheorghe Atanasiu (1893-1972), renumit fizician; prof. dr. Ion Atanasiu, fondator al școlii românești de electrochimie.

⁴⁷ Poetul Ioan Alexandru, născut Ion Șandor, membru al Academiei Române (1941-2000).

⁴⁸ Trimisă din Arad, probabil în lunile mai-iunie 2005.

⁴⁹ Constantin Stamati (1786-1869), scriitor și traducător.

biolog, biochimist, critic de artă, compozitor, filolog, filosof, folclorist, geochimist, gazetar, general de armată, pedagog, seismolog, veterinar și zoolog. Cred că nici filiala academică din Iași nu posedă o documentare mai riguroasă, nu-i așa ? Și unde mai pui că am și numele pentru fiecare grupare profesională: spre ex.: matematicieni: Călugăreanu, Gh, n. 1902[-1976], Iași; Corduneanu, C., n. 1928, Iași; Haimovici, M., n. 1906[-1973], Iași; Haret, S., n. 1851[-1912], Iași. Încă un detaliu: ”neieșenii” provin din: Cozmești, Ruginoasa, Pașcani, Scânteia, Târgu Frumos, Trifești, Cotnari, Săcărești, Fântânele, Onești (sat aparținător comunei Plugari, nu orașul Onești), Goești, Erbiceni, Dolhești, Ipatele, Tansa, Strunga, Șipote, Miclăușești și Hoisești. Bănuiesc că te-am făcut praf ?

Articolul va avea cam 18-20 pagini fiindcă numai ”istoricii” sunt în nr. de 12 și sub niciun motiv nu pot să scriu mai puțin de o pagină despre fiecare. Șase sau opt pagini ne vor lua chestiunile generale despre înființarea A[cademiei] Române și rolul moldovenilor în acest important pas cultural științific național. Evident că va fi de menționat câte ceva și despre membrii fondatori originari din Bucovina și Basarabia și din alte județe ale Moldovei (Neamț, Vaslui etc.). Titlul lucrării ar putea fi următorul: MEMBRII ACADEMIEI ROMÂNE ORIGINARI DIN JUDEȚUL IAȘI (Cu privire specială la istorici și arheologi). SECOLELE XIX-XX. Articolul ar anunța cartea propusă în scrisoarea a II-a. Deoarece am întârziat cu expedierea am mai anexat o scrisoare.

12.

Scrisoarea a II-a

Cântărind mai bine lucrurile am ajuns la concluzia că noi am putea cu multă ușurință să elaborăm o carte al cărei titlu să fie ISTORICII ORIGINARI DIN JUDEȚUL IAȘI MEMBRII AL ACADEMIEI ROMÂNE (secolele XIX-XX). Fiind o premieră națională absolută în istoriografia românească, să știi Virgile că o să fie cea mai citată dintre toate lucrările noastre pe care ne-am zbatut aproape o jumătate de veac să le scriem și să le publicăm.

Cu documentația pe care o posed manuscrisul va fi terminat în cel mult patru luni. Ție ți-ar reveni misiunea de a-l transpune pe casetă sau SD (eu nu posed aparatura necesară) și să găsești cine să o publice (tipărească). Poate Institutul Xenopol, mai ales că și el figurează între cei 12 academicieni, sau Universitatea (ori ambele instituții în colaborare).

Cartea va avea peste 150 de pagini, așa că nu va fi exagerat de scumpă, dar nici nu va fi o modestă broșură. Despre Kogălniceanu, Xenopol, Andrieșescu, Brătianu și Condurachi pot fi scrise câte 30 de pagini pentru fiecare, cel puțin. Așa că avem material de prelucrat, din abundență. Pentru ca lucrurile să meargă mai repede nu este necesar să îți dau întregul manuscris, ci să-l trimit în măsura în care îl scriu. Personal aș zice să începem chiar și fără aranjamentul tipăririi, deoarece până la finalizare o să găsim o soluționare. Principalul lucru este de a avea cartea computerizată, fiindcă din practica mea ca redactor știu că fără manuscris nicio tipografie din lume nu îți poate tipări vreo lucrare.

Dacă ești de acord cu ideea mea te rog să mă anunți (poate prin telefon 0257/xxxxxxx) și până în zece iulie a. c. vei primi capitolul I, SCURT ISTORIC AL ACADEMIEI ROMÂNE. Dumnezeu să-ți călăuzească gândul ! /ss/LMărghitan

[P. S.] O să fie o carte trăznet ! Îți garantez !

Historical Letters (VII)

In the following lines the project of reproducing the correspondence between the author and some Romanian and foreign historical personalities is continued (see ”Ziridava”, XV, 2016, *Historical Letters* (VI), pp. 274-290).

This time some letters belonging to the following Romanian archaeologists are reproduced: Prof. Dr. Dumitru Tudor, Dr. Mircea Rusu and Dr. Liviu Mărghitan. They add new information concerning the Romanian archaeology from the second half of the XXth century. There are revealed the political and administrative difficulties the historical research had to face in that period.

ABREVIERI

ActaMN - Acta Musei Napocensis, Cluj(- Napoca).

Ber.RGK - Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt a. M.

Dacia - Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie, I-XII, 1924-1947; N.S. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, I, 1957 ff., București.

ED - Ephemericis Daco-Romana, Roma.

EphNap - Ephemericis Napocensis, Anuarul Institutului de Archeologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca.

București, 14. II. 1971

Urbita le Bîrliba,

De perfect acord cu dvs
de 1 mentie, când sunt liber
si diques. Trebuie sa difuzez
refuzatul, pînă atunci speram
eu nu banu promitt sa ai acedul
pericului doctat ce urdundu
A' pnsintauratul postului
Comisiei. Vez' cit si pu-
flicite A' referinta sunt toti
aceste fomsilitat' mai ales
cand nu domiciliu si nu
anret!! Este deci patriciu, or
si fi aici, cu 2-3 file auti-
cipat. Trece pinedit pe la mine
si si te "instruiesc" pe ne

Fig. 1. Scrisoare de la prof. dr. doc. Dumitru Tudor către Virgil Mihailescu-Bîrliba/
A letter from Prof. Dr. Dumitru Tudor to Virgil Mihailescu-Bîrliba.

Dragă Virgil,

Sînt peste mîsură de indignat de ceea ce s-a făcut în 23 aprilie, în chestiune de acordare a premiilor. Pentru că, din păcate, ca niște tîlhari ordinari și-au făcut premiul pe care -sînt absolut sigur că binecîștigat. Autorul principal este Pipidi, însă nu extrem de largul și binevoitorul concurs al ilustratului tău gen. Ceea ce îți pot spune, că au fost multe cărți, este o terugină vinovată. N-au fost aduse aici nici o carte, iar din cele de pe listă, cartea te era pe departe cea mai indicată, din abia toate punctele de vedere: - foarte documentată și abordează o temă foarte și extrem de importantă din punct de vedere politic-ideologic; se adresează străinătății; era suficient de extinsă de dimensiuni a textului și ilustrației; a o realizare grafică deosebită; a apărut în anul aniversar 2000.

Împingea-ți ce s-a promis, tocmai în anul în care s-a aniversat stăruia geto-dacă? Absolut nici o lucrare dedicată cu subiect acestui eveniment! Asta este culmea, culmilea prostei și a lipsei de discernămint ideologic!

1. Agatirgii - de V. Vasiliu, carte care nici nu trebuia să apară încă de cînd viza forurilor superioare.
2. Inscripțiunile grecești din Dobrogea, din seria IDR editată de Pipidi.
3. Mediul geografic în pleistocen..., de G. Ciomaru, tot omul de la Institutul geologic. Asta nici s-a fost redactată la redacție de istorie și la cea de geografie, și primește premiul V. Pîrvan? Poate îți vor da premiul E. Hancu?

Delegatul inginer, putea să intervină, să zică: bine două cărți de la București și de la noi nimic! Dar a preferat să tacă, evident bucurîndu-se în sine. Dacă ar fi lucrarea durabilă tot așa ar fi procedat? Ce mai, pușgii s-au ajuns și fac pe granzii. Niște impostori pe care istoria îi va da la lada

Fig. 2. Scrisoare de la dr. Liviu Mărghitan către Virgil Mihailescu-Bîrliba/
A letter from Dr. Liviu Mărghitan to Virgil Mihailescu-Bîrliba.